

De rutes verdaguerianes

Ruta Verdagueriana de Folgueroles, Ricard Torrents, Vic, EUMO, Estudis Verdaguerians, Sèrie La Damunt, 2 (Amics de Verdaguer/Casa-Museu Verdaguer, Folgueroles), 1992. *Jacint Verdaguer*, Llorenç Soldevila, pròleg de Joaquim Molas, Argentona, L'Aixernador Edicions, Els Escriptors i el País, 1, 1992.

Al 1992 coincidiren les edicions de dos llibres que presenten rutes literàries per la geografia catalana a partir de l'obra de Jacint Verdaguer: *Ruta Verdagueriana de Folgueroles*, de Ricard Torrents, i *Jacint Verdaguer*, de Llorenç Soldevila. La tradició excursionista catalana, amb la qual Verdaguer i la seva obra estan íntimament relacionats, i la indiscutible fidelitat del poeta a la realitat física del país, manifestada en les descripcions geogràfiques i la toponímia que apareixen en els seus poemes, permeten justificar de bell antuvi els dos volums. A aquesta tradició, cal afegir-n'hi una altra, la de la visita dels admiradors del poeta als llocs verdaguerians que, com indica Ricard Torrents a l'«Abast de la guia» del seu volum, començà arran mateix de la mort del poeta, el 1902, i que no és aliena a la veneració que en el decurs dels anys s'ha mantingut entorn de la figura controvertida de Verdaguer i de la seva consideració de «poeta nacional» de Catalunya: encara avui, cada any, amb motiu de les festes que els «Amics de Verdaguer» del seu poble nadiu dediquen al seu fill més il·lustre, no hi manca

una «caminada», el recorregut de la qual permet conèixer llocs de l'entorn de Folgueroles que tingueren alguna relació amb el poeta. Darrerament, i de manera destacada de la mà de Llorenç Soldevila, que, amb els seus alumnes, ha dut a la pràctica alguna de les seves rutes verdaguerianes i d'altres dedicades a altres autors (Pla) o motius literaris (el Modernisme, el comte Arnau), s'ha afegit a aquestes tradicions, recuperant-lo, l'interès pedagògic: la coneixença dels indrets íntims o significatius d'un autor com a motivació dels estudiants per a la lectura de la seva obra. Més enllà, però, de tradicions i recursos pedagògics, el lector i l'estudiós de l'obra de Verdaguer es veuen empesos a la confrontació de la lectura amb els espais que, presents o no en el text que llegeixen, en són un suport decisiu. En aquest sentit, hom no pot sinó recordar l'explicació que donava Carles Riba, extraordinari traductor de *L'Odissea* i de tragèdies gregues, d'un dels interessos del seu viatge a Grècia: «omplir uns noms, omplir amb visions uns noms, uns noms que ens empenyen a trobar el lloc que hi correspon» (presentació de les *Elegies de Bierville*). Conèixer aquells llocs no respon a una simple curiositat ni es redueix a un acte de culte a l'autor; suposa una certa penetració, una, ni que sigui llunyana, identificació amb l'ambient que veié néixer una obra, en la concepció o redacció de la qual pogué influir.

Els dos llibres que ressenyem, essent molt diferents, comparteixen el fet de proposar unes determinades lectures de textos de Verdaguer escaients a cada indret de la ruta; i no

només poemes, sinó també fragments de prosas autobiogràfiques i d'*Excursions i viatges*, d'articles, discursos i cartes, amb la qual cosa s'intensifica l'aproximació al coneixement biogràfic del poeta. Ricard Torrents, que planifica una ruta d'una durada, a peu, de tres a quatre hores, proposa una o dues lectures per a cada estació, sovint després d'indicar-ne altres de possibles. La selecció de textos és un exponent de la reconeguda profunda coneixença de l'obra del poeta per part de Torrents, que fins i tot recorre, amb molt bon resultat, a textos de les obres menys conegudes de Verdaguer. Soldevila, en canvi, es decanta per l'aplec de textos —en transcriu cent cinc— amb voluntat d'antòleg, seguint la idea que especifica en el text liminar del seu volum: «De fet la concepció bàsica de tota ruta literària descansa en el fet de vertebrar una antologia», antologia que reconeix «atípica i ben especial», atès el seu punt de partida.

La *Ruta Verdagueriana de Folgueroles* s'estructura en dos itineraris amb vuit i quinze llocs singulars respectivament, els primers dins el nucli del poble, i els segons als afores, i s'acompanya dels dos plànols corresponents. Es tracta de la que podríem qualificar de ruta clàssica completa (amb «les cases» del poeta, la Damunt, can Tona, la Font del Desmai, etc.), perfectament definida ara per qui afegeix al seu coneixement científic del poeta el més directe dels llocs que recorre. Cada punt de la ruta és introduït per una breu explicació de Torrents sobre la significació de l'indret en la vida i, si s'escau, en l'obra de Verdaguer, i apunta

el sentit, en relació amb el lloc, del text suggerit de lectura.

El llibre de Llorenç Soldevila, de títol poc definit en relació amb el contingut, presenta nou rutes —una d'elles, la d'Osona, dividida en dues— que abracen, en un intent d'exhaurir les possibilitats que Verdaguer ofereix en l'àmbit de les terres catalanes, gairebé tot el centre i nord del país (I, Osona; II, la Garrotxa i el pla de l'Estany; III, el Vallès, el Rosselló i el Conflent; IV, el Ripollès i el Berguedà; V, la Cerdanya i el Conflent; VI, l'Alt Urgell, Andorra, el Pallars Sobirà i la Vall d'Aran; VII, Montserrat; VIII, el Montseny; i IX, Barcelona i Vallvidrera) i són acompanyades per sengles plànols sinòptics i de la reproducció del plànol del Pirineu, amb la indicació dels principals itineraris que hi feu Verdaguer, aparegut al volum de Josep M. de Casacuberta, *Estudis sobre Verdaguer*. La intenció pedagògica inicial del volum, d'acord amb la qual els textos introductoris de Soldevila s'estenen a consideracions artístiques, geogràfiques i històriques dels llocs a visitar, és revestida de trets propis de guia excursionista i, fins i tot, turística (amb relació d'adreces i telèfons de centres locals, ajuntaments, restaurants, hotels, etc.). El conjunt és sens dubte molt útil; amb tot, la mateixa amplitud d'interessos a satisfer probablement dilueix un punt la necessària valoració de cada un dels fragments escollits per a la lectura en el lloc precís on es proposa.

Pere Farrés